Poštarina plaćena u gotovom.

USTAŠA

VIJESTNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

GOD. XII. ZAGREB, 1. OŽUJKA 1942. BROJ 9

OTAC DOMOVINE Dr. ANTE STARČEVIĆ

BOG
I HRVATI

NA GROBU OCA DOMOVINE
U ŠESTINAMA

USTAŠE NA
STARČEVIĆEVOM
GROBU

U GLAVNOM USTAŠKOM STANU

CIJENA 2 KUNE

USTAŠA

VIJESNIK HRVATSKOG USTAŠKOG OSLOBODILAČKOG POKRETA

GOD. XII. ZAGREB, 1. OŽUJKA 1942. BROJ 9

Lik Oca Domovine dra Ante Starčevića

Niknuo iz naše zemlje i našeg krša kao odvaljeni div kamena i iskonske snage u preporodnom previranju Hrvatske, Starčević ulazi u naš politički život kao novi apostol i prorok u svetom poslanju, da u osvitu hrvatskog nacionalizma postavi vječne istine i vječne zakone hrvatstva. Iskonski i vječni zakoni ležali su kao duše u našoj zemlji i u našoj prošlosti, u našim oranicama i u našem kršu, u našim masivima i idealima, u našim snovima i kraj naših ognjišta, oni su živjeli s pokoljenjima i srasli s rođenom zemljom kao krv i kao duša .... a zemlja blagoslovljena kostima naraštaja čuvala je vječnu istinu i vječne zakone hrvatstva. Iz te zemlje i krša niknuo je Apostol, kao njezino bilo i njezin glas, da novim pokoljenjima zadahne vječne dogme i da zacrta put našeg zbivanja, koji je građen u snovima i očajanjima otaca i njihovim pregaranjima i smirenjima. Čovjek zemlje i iskonske vjere, čovjek snage i čovjek hrvatstva postaje posrednik prošlosti i budućnosti, posrednik naraštaja i zemlje i tumač one vjere koja je sadržana u veličini naše borbenosti i tragike.

On prolazi našim političkim životom kao svježi dah, kao osvježenje koje struji s planina i krajeva kao smisao našeg životnog poslanja i ruši maglovite okove naše svakidašnjice da ih takne vječnim znamenom istine. A ta je istina u nama, u našem bivstvovanju i zbivanju, u našoj duši i krvi, ona je u nama kao misao —kao čežnja, žrtva i smirenje —kao Hrvatska!

Hrvatska, to je naša istina, to je naš vjekovni zakon. To stoljeća nose i pokoljenja proživljuju, to stvara prošlost naroda, to stvara povijest, a »ja vam kažem — veli Starčević — da izvan povijesnice i života ne priznajem ništa drugo kao temelj politike«. P o v i j e s t je knjiga života, povijest je izvor naše snage koja živi kao legenda kraljeva i knezova, pobjeda i bojovnika i ta priča leži duboko u nama i u našoj zemlji kao svijest o našem svetom pravu da obnovimo legendu i da od nje opet učinimo stvarnost, da uskrisimo kraljeve i knezove, pobjede i — slobodu!

Slobodu! To je naše p r a v o, naše sveto i vječno pravo, to je program hrvatstva, to je naš sveti zakon! Zakon stoljeća, zakon prava »i ja ne razumijem, dobacuje Stari, što hoće da kažu oni, koji vele, da kraljevina Hrvatska, kraljevina pet stoljećah perkosivša istoku i zapadu ne može o sebi neodvisna stajati. Nijedan narod ne može bez drugih naroda obstati, pa tako i svako selo može kao neodvisna država biti... Ja ne ću da dokažem, da će Hrvatska doista biti državom o sebi, nego samo velim, da naša domovina kako nekada bijaše, tako i danas može biti samostalna«. Vjernik hrvatskog državnog prava i hrvatske državnosti vjeruje vjerom vidovnjaka i proroka i ostaje nepoputsljiv kroz desetljeća prodirući u tajnu vjekova i zamršenost političkih niti, da čitavi smisao i problematiku hrvatstva riješi vječnim zakonom:

Bog i Hrvati!

To je vječno načelo hrvatskog nacionalizma, jednostavno i uzvišeno kao i lik Starog sveca, produhovljeno vjerom u Novu Hrvatsku, ali i u n o v o g č o v j e k a, jer evanđelje političara predstavlja i evanđelje etičara i moraliste, povezavši politički i duhovni preporod čovjeka — Hrvata. Uvjeren u snagu značajeva traži duhovnu revoluciju naziranja, traži čovjeka, novog čovjeka, opreku slavosrpskog pojma i »ako u ovom narodu, kaže Starčević, bude pedeset muževa, osvjedočenih o svetosti slobode i zauzetih za svoj narod — mi, nas tri i naši drugovi učinismo više, nego li su agitatori ikada učinili.

Apostol je posvetio vjekovne dogme naše s l o b o d e, oživio svijest našeg d r ž a v n o g p r a v a i stvorio borca i n o v o g č o v j e k a. I kad se smirio u šestinskoj tišini, on je postao simbol hrvatskog nacionalizma, znamen našeg dinamičkog stvaranja i pojam svetog hrvatstva, svetog i vječnog i u vječnom hrvatstvu i on je vječan.

Otac Domovine i vjere, otac srdaca i pokoljenja, otac Hrvatske dr. Ante Starčević.

P—o

Na saborima i političkim raspravama

Iz govora Dra Ante Starčevića

Moje političko ponašanje sasvim je naravsko, jer je sasvim zakonito. S celim narodom deržah se, deržim se i deržati ću se načelah koja sam i godine 1861. branio. U njih me je vreme samo učverstilo; ostala, njim protivna načela smatram za obsenu ili za okrinkanu izdaju. Jer ukratko kako se stvar ima? Mi imamo našu domovinu i naša prava. Dok se ovim pravom ne povrati cela snaga, i ujedno, dok nam se domovina neupodpuni, jednom rečju: dok se podpun naš ustav na celu našu domovinu neprotegne, dotle u današnjih obstojnostih za nas nema zakonita, nema ni pametna koraka.

Niti vredi upodpunjena domovina bez cela ustava, niti sav ustav bez sjedinjene domovine: Zakon bo i narod u deržavnom životu imaju se kako u čoveku duša i telo.

Na temelju nezakonitu nemogu se graditi zakoni; gde se pravno načinjeni, pravno obstojeći zakoni nasilno gaze, tu nema zakonotvorstva.

Muževi, koji su god. 1861. ovako misleć radili, povratiše Hervatom dostojno mesto medju narodi. To je mesto najodlučnie medju narodi Turske i Austrie. Nego ima ljudih, koji nastojaše, da Hervate iztisnu s toga uzvišenoga mesta, i da ih izbrišu izmedju narodah. Jer trubiti, da narod hervatski, narod, koj je kroz stotine godinah bio mogućan, slobodan, slavan i srećan; — narod koj je za druge toliko učinio, narod ovoga zemljištnoga položaja, uz more i tolike reke, u najpogodnijoj zemlji Evrope; — narod, u kojem se je, što je drugde preredko, junačtvo s umom venčalo; trubiti da taj narod hervatski može ravno braniti i deržati ovoga i onoga, nu da sama sebe nemože uzderžavati, nego da se mora podlagati slabiemu od sebe: — tu očitu neistinu, tu sablazan trubiti, što drugo može znamenovati nego naš narod osramotit i posvetit današnje stanje, u kojem on nepravedno pogiba? — Po ljudih, koji ne bi zahtevali, da se narodu povrati ono, što ga pravom i po njegovoj naravnoj bitnosti ide, koji bi odpuštali od prava naroda sve što tudjinac poželi za svoju korist, a za upropastjenje njihova naroda, sve bez česa narod nemože narodom biti, — koji bi se uplićali u posle drugih, samo za svojega naroda, — koji bi se skerbili za svakoga osim za svoj narod, koji bi namesto radit o slobodi svojega naroda, gledali saterti slobodu, ako se ona gde drugde pokaže, — koji nemoguć izvući se iz svoje ništetnosti, ter izjednačit se većim, gledaju da druge k sebi pritegnu: po takovih ljudih, gospodo! i najperva deržava, i najveći narod, na berzo bi opali u ovo stanje, u kojem je naša domovina. Tko i sam sebe smatra za sužnja, taj se nemeri čuditi, ako ga i drugi takovim scene. Tko nije svoj, taj je svačiji, jer od njega nestoji, čiji će biti. Tko se i hotice za sužnja izdaje, taj nema pravo, tužiti se, što ide od ruke do ruke, — što menja gospodare.

Nu ja verujem, da onim ljudem nije taj pakleni posao za rukom izpao; — oni su preslabi za Hervate ocernit ili izdati; oni su sami sebe izključili izmedju Hervatah; s toga ja se ne bojim za budućnost naroda hervatskoga. Ona stoji u rukah Hervataj i providnosti, a iz tih rukuh nemože nego samo dobro izići. Tako, sudim, misle svi Hervati i tako će raditi.

*

Ja nerazumim, što hoće da kažu oni, koji vele da kraljevina Hervatska kraljevina pet stoletjah perkosivša iztoku i zapadu, nemože o sebi, neodvisna stajati. Nijedan narod nemože bez drugih narodah obstati, pa itako svako selo može kao neodvisna deržava biti. Narod francezki, narod u trih stranah zemlje deržeći svoju slavodobitnu zastavu razvijenu, i taj narod trebuje drugih narodah, a itak San Marino i mnoge druge deržavice obstoje takodjer i živu u sreći i slobodi. Ali kako mogu tako male deržave živetariti, dok se kojoj velikoj zemlji pohteje, one su deržavice odmah njezine podložnice! U deržavah je, gospodo, kako i u obiteljih: ona je obitelj doista bogatia, koja broji petero čeljadi, pa ima petdeset vaganah žita, nego li ona, koja broji sto dušah, a ima dve stotine vaganah žita. San Marino je ne samo slobodan, nego je za mnogo i mnogo bogatiji od Austrie, on bo uz neznatnu štibru svake godine ima znamenit suvišak, a ovoj na prostoru i broju pučanstva velikoj deržavi nikada nedotiče prem velike dace od narodah pobire. Ako gledam na snagu, ne znam što bi rekao o razmernoj snagi ovih dvih deržavah, nu znam da je Austria za uzedržati domaći mir trebovala pomoć od velevlasti, a San Marino još nikada nije tudju pomoć trebovao, za urediti ali uzedržati svoje domaće stanje. Kako medju ljudi, tako i medju deržavami, negleda se na samu jakost, jer drugačie slabii bi već davno bili podavljeni od jačjih; drugačie već se davno nebi znalo za Švedsku i Dansku, za Belgiu i Holandiu, i za mnoge druge deržave, koje znamo da obstoje. Deržave su, gospodo, Francezka, Engleska i Rusia, a drugo su, kao deržave budi kakova upliva, samo imena, pa ako se izmedju onih trih gorostasah dva slože proti tretjemu, i onaj će tretji bio on kojgod, propasti.

Ali zašto bi u vetar govorili: neće Austria, neće Evropa, da mi Hervati budemo neodvisni, da budemo samostalni. Što bilo na onu Austrie, niti bise danas znalo za kraljevinu Gerčku, ni za deržavu Rumunjsku ni za kraljevstvo Italie. Ja neću da dokažem da će Hervatska doista biti deržavom o sebi, nego samo velim da naša domovina, kako nekada biaše, tako i danas može biti samostalna; ja htedoh dokazati; da mi, ako smo muži slobode i napredka, moramo nastojati da našemu narodu izbijemo iz glave onu veru koju mu je Austria i Rusia narinula, veru kao da smo mi, uzedržavatelji Austrie, tako slabi, da nemožemo drugačije nego kao bilo čiji robovi živiti; mi moramo Hervatom kazati, da je sužnju jednako u amerikanskoj republiki i u austrianskoj ali ruskoj despocii.

Mi smatramo pitanje o pravu za najzazbiljnie i najbitnie po narode i vladare: a deržati ga za suhoparno, isto je, što izići iz pravnih odnošajah i biti svestan, da je pravo na protivnoj strani. U tom odpisu izpovedaju se osobiti nazori o pravu postavnom i o pravu u obće. Kako pokazuje i sama narava stvarih, i prošlost i sadanjost utverdjuju, uz te nazore nije moguće, narode upokojiti, ni deržave upravljati, ter nije čudo, što dinastie zadojene timi nazori, koje propadoše, koje toliko da nisu potonule. Kad bi u obsegu narodah, koji su pod gostovanjem vašega veličanstva, ijedan bio dobiven oružjem starih ili sama vašega veličanstva, mi bi mogli verovati, da ti nazori potiču iz svesti o vlastitoj jakosti, kojom opaki dok su jačji, prava nadomestjuju.

Dr. Ante Starčević

Od Starčevića do ustaškog pokreta

Veza pravaštva i ustaštva

Preko šestinskog mira i svete tišine velike boli lik Oca Domovine poprima onaj mistični legendarni lik, bijeli starac ovjenčan srebrnom aureolom prelazi u novo osvjetljenje i životno razdoblje lagano blijedi, a ostaje samo vjera, koja je i u desetljećima i u vjekovima istovjetna s bitnom dogmom hrvatstva. Starčević postaje sadržaj svega onoga, što hrvatsko bivstvovanje nosi u sebi sa svim svojim nadanjima i vjerovanjima, sa svim doživljenjima i iskušenjima, on postaje duša koja je zadahnuta u naše ljude i krajeve, u našu svijest i život, u naše poslanje i opstojnost, on je sinonim hrvatstva! Starčević i hrvatstvo! To je jedan pojam i jedan smisao, koji je stvoren u drugoj polovici prošlog stoljeća, a koji je dovršen u tišini šestinskog smirenja i mistici groba. Hrvatstvo je postojalo i prije kao svijest i kao tragika, ali Starčević ga nadahnjuje onom nadzemaljskom snagom proroka i mesije, on ulazi u njegovu bit i zadahnjuje ga vjerom učinivši od njega novu vjeru u Novu Hrvatsku — novu i vječnu.

Od podsvjesnog osjećaja stvorio je svijest, stvorio je nacionalnu vjeru u etnički organizam ,stvorio je dogmu, koja je vječna — dogmu o Hrvatskoj — slobodnoj i nezavisnoj — o državi Hrvatskoj.

Država!

To je ishodište i smirenje, to je uskrsnuće ili propast hrvatstva .Doći do tog cilja je prvi dio borbenog programatstva i očuvati tu svetinju ,to znači povezati dvije revolucije — krvi i duha. Vezan uz tu ideju državnosti i državotvornosti Starčević ostaje vječno suvremen i borben tako bliz svim mladim naraštajima — on — bijeli starac. Ta suvremenost programa nadjačava sva lutanja i sva iskušenja i ostaje put koji je nepromijenjen vjekovima i pokoljenjima.

Tom suvremenošću zapravo vječnošću Starčević postaje istovjetan s onim što znači — borba; program — hrvatstvo. Sve je to Starčević — i put i program i istina i hrvatstvo — sve! Sadržaj hrvatske opstojnosti i bivstvovanja. To je Starčević; bijeli Starac s bolnim smješkom nad hrvatskom mizerijom i s tvrdokornom vjerom u uskrsnuće našeg očinstva!

Da nam se naše očinstvo vrati!

— — — »Ja se ne bojim za budućnost Hrvatskog naroda. Ona stoji u rukama Hervatah i providnosti, a iz tih rukoh ne može nego samo dobro izići«.

Tako je rekao bijeli starac i tako je vjerovao i bio je tako bliz svim našim iščekivanjima, svim našim nadama i znamenima, baš po toj načelnosti i po tom hrvatstvu koje je od njega neodjeljivo.

Sveta ideja i program čekali su svoje ispunjenje, čekali su novi naraštaj »deržanstva«, i našli su ga u ustaškom pokretu.

Naglašujući istovjetnost tih dviju političkih pojava Starčevićanstva i ustaštva ne može se među njima tražiti sličnost, ne može — ne smije — se tražiti sličnost već istovjetnost. Ustaštvo i starčevićanstvo su sinonim, istovjetnost. Stvarna računica, Starčević je pojam najčišćeg hrvatstva, ustaštvo je pomlađeno ime istog sadržaja, — i ništa drugo. Program je isti, točnije program je jedan, jer hrvatstvo ima samo dva puta: ili samostalna država ili propast. Sredine nema. Istina ili laž; do samostalnosti vodi samo jedan program i samo jedan put ,kojeg je zadahnuo Starčević i kojeg je morao prihvatiti svatko tko je htio doći do cilja — do države, do slobode — do Hrvatske.

Starčevićev grob u Šestinama

Tim istim putem ide i ustaštvo, zapravo nastavlja taj put, jer to je u biti ono isto hrvatstvo kojeg je prožeo Starčević, to je isti program — Bog i Hrvati! I taj program prolazi svoj razvoj. Od osvita pa preko rakovičkog primjera do zadnjeg razdoblja, koje je najborbenije i koje program provodi u djelo jedinim putem ustankom, dakle je ustaški! Nit nije prekinuta, ona se nastavlja kroz tri razvojna razdoblja koja se logično nižu.

Tri razdoblja mogu se vremenski gotovo podpuno točno ograničiti:

I. Od godine 1861—1896 tj. razdoblje Starčevićevog političkog djelovanja.

II. Od godine 1896—1928 tj. od Starčevićeve smrti do osnivanja prvih borbenih, dakle ustaških rojeva .

III. Od godine 1928—1941 tj. od osnivanja prvih rojeva do pobjede.

To je jedan put, to je zapravo onaj put koji leži u našoj narodnoj duši, kao osnovna crta narodnog opstanka koju nose svi narodi, a to je **t e ž n j a z a v l a s t i t o m d r ž a v o m**. Tu narodnu težnju Starčević je postavio kao narodni put i program, a ustaštvo ga je provelo. I jedno i drugo i treće je hrvatstvo i to ono iskonsko osnovno i sveto hrvatstvo koje leži u našoj narodnoj duši i svijesti, u našem vjerovanju i zbivanju, i u našem vjekovnom životu. Na tom izvoru treba potražiti i Starčevića i ustaštvo zapravo tu je sve! Starčevićanstvo tj. ustaštvo = hrvatstvo. To je bit našeg nacionalizma.

Pedeset godina prije osnivanja prvih ustaških rojeva, Starčević je bio ustaša ,jer je naglasio program, kojeg je ustaštvo provelo. I u perspektivi povijesnog toka još je jasnija istovjetnost starčevićanstva i ustaštva. Starčević daje program, koji može biti proveden samo jednim putem: oružanim ustankom. To provađenje daje novom naraštaju i novo ime ustaško!

Idejni razvoj programa nastavlja se na iskonski tok hrvatstva koje preko šestinske mistike postaje duhovni smisao i vjera Nove Hrvatske — koja dolazi kao stepenični završetak naših puteva: iz povijesti kroz Starčevića — preko ustaštva do Hrvatske.

To je put vječne Hrvatske!

STANISLAV POLONIJO

Nema više obmane, nema više zavaravanja.

Hrvatski je narod skupo platio, u krvi i u novcu i u svakom svome dobru tu politiku skrštenih ruku.

Treba se osoviti, treba se uprti o čvrsto tlo, treba dohvatiti ona sredstva, koja su prokušana kroz vjekove i svagdje drugdje, treba zasukati rukave, i tudjina, dušmanina, nametnika i tlačitelja silom i ubojitim oružjem izbaciti sa svoga svetoga tla.

(Poglavnik u emigraciji)

Životni put Ante Starčevića

Od Žitnika do Šestina

Starčević je rodjen u svibnju godine 1823. u ličkom selu Žitniku. Kao dječaka uzeo ga je k sebi njegov stric župnik Šime Stačević, koji mu je bio i prvi učitelj. Starčević zatim prelazi na zagrebačku gimnaziju, a po svršetku u bogosloviju u Budimpeštu. Nu naskoro napušta bogosloviju i svršava filozofske nauke. Za vrijeme Bachovog apsolutizma bavi se književnim radom, a nakon promijene sustava postaje veliki bilježnik riječke županije, ali zbog borbenih županijskih predstavki (zametak Stranke prava) biva otpušten i zatvoren. Godine 1861. biran je u hrvatski sabor i u tom saboru okupljaju se oko njega prvi sljedbenici Stranke prava. U saboru ostaje sve do poznate nagodbe, a onda se povlači i zajedno s Kvaternikom izdaje »Hervate« i »Hervatsku« i piše svoje političke spise. Tada je preselio u Jasku, a onda na Sušak gdje pokreće list »Sloboda«. Godine 1878. opet dolazi u sabor i ostaje sve do Khuenovog dolaska u Hrvatsku. Ponovno izabran u sabor započinje najborbenije razdoblje pod Khuenovom strahovladom. Već tada je Stranka prava najjača stranka u Hrvatskoj; ona je zapravo općenarodni pokret. Godine 1892. započinje skupljanje priloga za »Starčevićev dom«, u kojeg je Stari uselio 26. lipnja godine 1895. (današnji Glavni Ustaški Stan). Ali tada je već bolestan i slab i umire u noći od 27./28. veljače godine 1896.

Životni put Starog Proroka zacrtan je kao svjetli trag hrvatstva, koji nije ograničen životnim okvirom od Žitnika pa do Šestina, već postaje legendarna pojava i znamen vječnog hrvatstva. Čovjek - apostol i mesija nacionalizma u svetom poslanju prelazi razdoblje i vjekove i ostaje iskonski simbol i predstavnik one snage i onog života, koji struji našom zemljom i našim ljudima ,našim mučenicima i našom prošlošću, našim idealima i našom budućnošću. On je čovjek našeg tla i našeg osjećaja, on je tipični čovjek Hrvata i Hrvatske, čovjek krša i siromaštva, ali ponosa i prkosa ,borbenosti i otpornosti. To su značajke ove naše svete zemlje, koje on upija u prvim godinama u Žitniku, kao mladi pastir, i taj duh zemlje i naše iskonske snage on zadahnjuje u politički program hrvatstva. Ličko selo Žitnik, Starčevićevo rodno mjesto, nije samo ishodište čovjeka, već i izvor one elementarne svježine, koja će prožeti hrvatski nacionalizam kao glas zemlje. Zemlja — snaga — narod, to je gotovi program kojeg Starčević odnosi od rodne seljačke kuće i koji ostaje isti kroz čitavi život. On mu daje prvu etičku podlogu u kući svog strica popa Šime Starčevića i nosi ga dalje i na zagrebačku gimnaziju kamo dolazi u času, kad preporodni zanos zahvaća Hrvatsku i kad tisuće mladih proživljuju ono strujanje revolucionarne Europe i kao odsjev te daleke jeke unose u politički život Hrvatske novi borbeni duh. Zagreb u tim godinama postaje poprište prvih demonstracija i oduševljenja, u osvitu preporoda rađao se mladi hrvatski nacionalizam, kojem će dvadesetak godina kasnije tek Starčević dati ono što je bitno — vjekovni značaj i programatstvo.

Razdoblje ilirizma prolazi kroz dušu Starčevića gimnazijalca kao prvi plamen i zametak one neiscrpive nacionalističke snage. I demonstracije i protesti i sva ona buntovnost zagrebačkog mentaliteta postaje okvir Starčevićevog nacionalističkog odgoja. I dok je s jedne strane zanos ilirizma rastao kao snažna bujica, dotle s druge strane dolazi krvava stvarnost srpanjskih žrtava iz godine 1845. Sve se rasplinulo kao dim i programi i pjesme, i budnice i magle, a ostalo je samo jedno: krv na zagrebačkom trgu — krv — topla crvena krv mučenika i žrtava, koja

Starčević u muževnim godinama

je djelovala kao sugestija i kao program. Tu zastaje 22-godišnji Starčević. Tu započinje stvarnost i politička zrelost, tu su temelji one političke borbenosti koji su pročišćeni krvlju srpanjskih žrtava i kasnije znamenjem Filipa Baričevića, da onda godine 1848. i Bachov apsolutizam djeluje kao konačna odluka. Pred Starčevićem se otvara život, kojeg on jasno osjeća u čitavoj zamašitosti. Tragedija hrvatstva bila je jasna. Sloboda? Nema je — postoji samo krv — a to je borba, to je put do slobode — do velike svete slobode.

S tim spoznanjem Starčević dočekuje godinu 1848, razotkriva svu njenu smiješnost i napušta bogoslovske nauke da se posveti što više političkom radu. Pod Bachovim apsolutizmom taj je politički život podpuno onemogućen i Starčević se posvećuje književnom radu. Ali baš tada pada znamenita rasprava sa Srbima. Srbin Vuk Stefanović Karadžić iznosi svoju tezu, da su svi štokavci Srbi bez obzira na vjeru, svi kajkavci Slovenci, a samo čakavci da su Hrvati. To znači, da je Hrvatska uistinu srpska zemlja i da Hrvata zapravo i nema. Na tu tvrdnju Starčević ustaje svom žestinom i započinje borbenu polemiku sa Srbima, koji polaze tako daleko da i u »Srpskom dnevniku« tvrde, da Hrvata uopće nema i da hrvatski jezik ne

postoji: »Srbi svi i svuda«. Starčević je pogođen u najosjetljiviji živac i žestoko se obara na srpske tvrdnje i jezične i političke. Pokazuje na slavnu hrvatsku prošlost i dokazuje Srbima, da su oni sluge svačije i tumači im: »servus« znači latinski rob, dakle Srb isto tako znači rob. To su Srbi, a Hrvati su imali svoju slavnu povijest i »oni su se gospodo, hrvali, a nisu robovali, nisu prosili dronjke od Bizanta«. Isto tako Stari se obara na velikosrpsku tezu i na njene pristaše, pogotovo na Šafařika. »Kad bi neko o nama Hrvatima tako bestemeljno pisao, kaže Starčević, (kao što piše Šafařik o Srbima) mi bismo ga najprije prosili neka muči, ako li ne bi htio, mi bismo njegovo djelo preporučili za zamatanje papira, sira i sličnih stvari«. Starčević udara žučljivo i snažno i iz te polemike on povlači dragocjeni zaključak, da sa Srbima ne smije biti nikakove suradnje ni dodira. Ni Srbi ni ilirizam, ni jugoslavenstvo ni panslavizam, već samo jedno i uvijek isto: samo Hrvati i Hrvatska.

U razdoblju političkog mirovanja Starčević produbljuje sva pitanja, i nakon povratka ustavnosti imenovan je velikim bilježnikom riječke županije. Na tom mjestu on po prvi put iznosi svoje političke poglede, zbog kojih je odpušten iz službe i zatvoren. Tada on dolazi u Zagreb, i, izabran za narodnog zastupnika u Hreljinu, ulazi u sabor godine 1861. Na tom povijesnom saboru Hrvatska se nalazi pred sudbonosnom raskrsnicom — hoće li stupiti u uži dodir s Bečom ili Peštom. Sudbonosno pitanje, koje će odlučiti desetljećima. Dok je sabor rascjepkan ne znajući na koju će stranu — Starčević pronicavo zahvaća bit čitavog pitanja i svojom prirođenom bistrinom i svješću dolazi do jasnog zaključka: surađivati s Bečom ili Peštom znači biti podređen ili jednom ili drugom, a zašto Hrvatska ne bi bila i bez jednih i bez drugih. Taj iskonski glas i zahtjev hrvatstva Starčević je onda sažeo u jednostavnom programu: ni Beč ni Pešta, već Bog i Hrvati! To je bit hrvatstva, to je program hrvatskog nacionalizma, to je srž Stranke prava, koja je zasnovana baš na tom saboru. Slobodna i nezavisna država Hrvatska!

Starčevićev program bio je program hrvatstva, pa ipak on tek prodire obruč naših političkih okova. Sabor od godine 1861. zaključuje, da ne će stupiti u vezu ni s Bečom ni s Peštom i zato je taj sabor raspušten. Sastaje se istom godine 1865 a kroz to vrijeme mirovanja Starčević okuplja prve pristaše svoje nauke i programa. tada se oko njega zbijaju redovi Stranke prava, koja u novom saboru vodi oštru borbu s većinom narodne stranke. Ponavlja se isto pitanje iz godine 1861: »da li u Beč ili u Peštu!« Jedini Starčević ostaje tvrdokoran i nepopustljiv: Ni Beč ni Pešta, već Bog i Hrvati! Stranka prava je u manjini i tada je donijet sudbonosni zaključak u kojem sabor priznaje zajedničke veze s Bečom i Ugarskom. Slijedeće je noći, nakon što je sabor donio odluku i priznanje Starčević osijedio od boli i jada.

Poslije tog sudbonosnog zaključka događaji se odvijaju upravo tragično. Dolazi nagodba i madžarski pritisak i tada Starčević pokreće list »Hervat« a kasnije s Kvaternikom »Hervatsku« gdje oštro udara i na madžarone i na austrofile, gdje iznosi pravaški program, koji postaje evanđeljem novom mladom i borbenom naraštaju. Politički preporod Hrvatske pod utjecajem Staroga zahvaća značenje opće hrvatskog pokreta i baš u to doba pada rakovička buna, u kojoj pada Eugen Kvaternik. Rakovički ustanak znači potvrdu pravaštva i put kojim će se poći do osnivanja samostalne i nezavisne države Hrvatske.

Nakon rakovičkog ustanka Starčević je zatvoren i proganjan i on se povlači u Jasku, a kasnije u Sušak gdje pokreće pravaški list »Sloboda«, dok nije na novim izborima godine 1878 izabran za narodnog zastupnika u Kraljevici. Tada nastavlja u saboru još žešću borbu, to nastavlja i nakon drugih izbora godine 1881. Dvije godine kasnije ,godine 1883 dolazi za hrvatskog bana grof Khuen-Hedervary. Dolazak Khuena u Hrvatsku znači početak najtežeg političkog razdoblja, pogotovo za Stranku prava, koja usprkos najtežim progonima ulazi u sabor godine 1884. s tridesetak zastupnika. Započinje oštra borba s Khuenom u kojoj Stranka prava postaje žarište narodnog prosvjeda i otpora. Ta se borba nastavlja i na slijedećem saborskom zasjedanju i oko godine 1890 Stranka prava postizava svoj vrhunac. Već tada je Starčević slab i nemoćan i godine 1892 započinje akcija ,da se sagradi »Starčevićev dom« u kojeg je Stari uselio u lipnju godine 1895, ali je naskoro i umro u noći 27/28 veljače godine 1896.

Završen je životni put Starog Proroka, koji u cijelosti znači ravnu i neprekinutu crtu prožetu duhom najčišćeg hrvatstva. Stari Prorok zadahnuo je hrvatski nacionalizam vjekovnom snagom i programatstvom, i svojim značenjem znači pojam i gotovi program, u kojem je sažeo vjekavni program hrvatstva.

I apostol Hrvatske smirio se u tišini šestinskoga groba, u blizini seoskog života i oranica, u onoj zemlji iz koje je sažeo svoj sveti i vječni program: **Bog i Hrvati!**

S. P.

Rodni zavičaj dra Ante Starčevića.
Lički krajobraz oko Starčevićevog rodnog mjesta Žitnika.

Naš Stari

»Koje crno opet dodje doba?
Zemlju čujem: jauče u noći«
pitao se Stari u samoći
i u tami šestinskoga groba.

»Ne ljulja me više šapat trava
i ne miri više balzam mira;
krv i nemir moju raku dira,
budi srce koje mirno spava«.

»Zemlja jauče, rodna gruda plače.
Ostavit ću zato raku ovu.
Znam, da stare ceste opet zovu
i da mržnja opet plamti jače!«

»I sa starom tezom starog prava
ja u Gornji grad ću odmah poći
da još jednom vide mrtve oči,
da li narod možda opet spava?!« . . .

Kao negda, po sredini ceste.
Kupale su zvijezde bijelu bradu
starcu što se primicao gradu.
»Sabornice naše vrata gdje ste?«

Pelerinu vjetar bi zanjiho,
prozori su bili svi u tami;
koraci su bili pusti, sami,
štap o pločnik kucao je tiho.

Začulo je srce koje strada
hropac sata s tornja svetog Marka;
ko kandilo žarila je žarka
ljubav Starog ceste mrtvog grada.

Nosio je Stari brige svoje.
»Zatvorena Sabornica stara?!«
Na asfaltu koraci stražara.
Surov, oštri, nagli upit: »Tko je?!«

»Što zar ovdje više nikog nema,
samo noć u redu praznih klupa?«
Slušao je Stari: srce lupa,
mrtvo srce opet smrt mu sprema.

»Nigdje nikog! Sve je prošlo davno.
Živi nijesu pomrli od stida.
Zalud zemlja svake noći rida.
Sve je mrtvo što je bilo slavno.«

»Da li teza državnoga prava
znači samo pregršt od papira
ili tudjin naše pravo dira
ili naše zar ne boli glava?!«

»Zar još uv'jek narod hoda mrakom
kao slijepi pravednik bez ruku;
zar još uv'jek robuje on svakom?!« — —

»Zar još uv'jek?!!!« — — — — —
— — — — — — — — — — — —

Glasovi su zamirali sami.
Sijedila po drugi put mu kosa.
Kapale su suze kao rosa.
Zaplakao Stari je u tami.

Pelerinom on je zato skrio
na svom licu ruže stidnog žara,
kad je čuo korake stražara . . .
U Saboru zadnji put je bio.

VLADIMIR KOVAČIĆ
ispjevano godine 1936.

Vizija iz godine 1936., » kad su glasi zamirali sami . . . i kad je Stari plakao u tami« . . . ali godine su prošle, sloboda je zakrilila nad Markovim trgom i 46 godina nakon Starčevićeve smrti, opet će se otvoriti vrata sabornice nakon ostvarenja našeg državnog prava i duh Staroga naći će svoje smirenje u pobjedi slobode. I kad bude oživjela 23. veljača ove godine stara sabornica, kad riječ hrvatstva opet odjekne povijesnom dvoranom, opet će doći duh Staroga, nasmiješiti će se novom pokoljenju slobode i Stari će zaplakati, ali ne od boli, već od sreće i ponosa, i suze će biti blagoslov Staroga Novoj slobodnoj Hrvatskoj. To je vizija godine 1942.

To je vizija slobode . . .

Otac i uzor novog hrvatskog pokoljenja

Starčevićev program — put mladih

»Ne znam što su to vaše Slavie i Slavjani, nego znam da ti Slavjani nisu za Hrvatsku ništa dobra učinili, ter ne dokučujem zašto bi se Hrvati, sve kad bi i bili u svojoj domovini gotovi, morali brinuti za tu vašu braću. Ako li vam stoji do te vaše braće, do te velike domovine; odnašajte se za vremena iz Hrvatske, jer uistinu ona će biti malena i nesretna dok ju budu takova stvorenja oskvrnjivala« (Pisma Mađarolacah 1872. g.).

Renegati, ulizice, puzavci, izdajice ili »slavoserbi« kako ih je Starčević krstio, nikad nisu doživjeli poruga kakovih su zaslužili, dok se nije u hrvatskom saboru pojavio veličanstveni lik Ante Starčevića koji je kao naš nacionalni mesija poslan da zgazi prodajničku i judističku kukavicu. Providnost je htjela da ne izumre narod koji je u povjesnici čovječanstva odigrao divnu ulogu koju mu je povijest dosudila na prekrtnici i prelomnici carstva, vjera, ideja i kultura. Hrvatski narod je izvršio i vrši danas veliku misiju naglašujući vrednote koje su uvjet boljeg i čovječanskijeg života, jer bez pravde, poštenja, slobode i istine, ne znači čovječanski već životinjski živjeti, a te vječne vrednote i ideje hrvatski narod nosi u dubini svoje duše i izgrađuje kroz trinaest stotina godina, sve od kad je pravdonosno i bogonosno kršćanstvo postalo princip duhovnog života našega narda.

Zato ideja slobode i pravde na kojoj je zidan velebni hram Tomislavove, Krešimirove, Zvonimirove i Tvrtkove države, još je uvijek živa, još je i te kako živa, premda je kroz stoljeća silom i despocijom ugušivana, jer ona na sebi nosi vječne i božanske sankcije, jer je duboko pohranjena u dušama, u srcima i u krvi hrvatskih milijuna, koji su odnjihani na kršćanskoj i zapadnoj kulturi. Nije porušena u dušama Hrvata, ona je živa i moćna, budi, rasplamsava i grije srca hrvatske omladine. Bilo je razdoblja kad je ona u podsvijesti naroda tinjala, te od vremena do vremena poplamsavala kao 1097. na Gvozdu, 1671. godine kad je krvlju i životima hrvatskih sinova okupana i posvećena, 1871. kad je Rakovica buknula i krvlju poprskana i od tada ideja o hrvatskoj »suverenosti i državnosti« postade imanentna i sastivni dio duše, misli, osjećanja i življenja hrvatskoga naroda, za to je zaslužan Ante Starčević koji niknu na neplodnim ličkim vrištinama i pođe poput proroka da budi onu ugušivanu i uspavljivanu misao slobode i nezavisnosti. Umom filozofa, srcem fanatika, glasom proroka, karakterom po čistoći čistoga potoka, po čvrstoći tvrdoga kamena, prođe On Hrvatskom od Žitnika, malog ličkog seoca do Zagreba, središta hrvatstva i Šestina, opet čistog hrvatskog sela, gdje počiva svoj vječni san i čeka uskrsnuće svoje zavjetne misli. U Hrvatsku je došao onda kad su se na Hrvatsku oborile bure i bjesovi koje su činili tuđinci skupa s renegatima i izdajicama naše hrvatske krvi te sijali mađaronstvo, austrofilstvo i jugoslavjanstvo, kojima se sa silnom snagom duha i razuma usprotivi lik Ante Starčevića te odbi nekulturnu i divljačku navalu plagijatora i kradljivca Vuka Karadžića koji u svojoj velikosrpskoj naduvenosti zanijeka bivstvo i opstanak Hrvata uopće. Susreo je prohtjeve Mađarske i oborio se na sistem austrijske despocije i Hrvatima dovikuje »Bog i Hrvati«, te oko tog divnog gesla stao je okupljati hrvatski narod, a to znači i seljake i građane i obrtnike i inteligenciju — te svome narodu stao usađivati u dušu i dozivati u svijest da možemo biti svoji na svome. »Ja ne razumim, što hoće da kažu oni, koji vele, da kraljevina Hrvatska, kraljevina pet stoljeća prkosivša istoku i zapadu, ne može o sebi neodvisna stajati. Ja samo velim da naša domovina kako nekada bijaše, tako i danas može biti samostalna, ja htjedoh dokazati, da mi ako smo muži slobode i napredka, moramo nastojati da našemu narodu izbijemo iz glave onu vjeru, kao da smo izdržavatelji Austrije, tako slabi, da ne možemo drugačije nego kao bilo čiji robovi živjeti.« Starčevićeva nauka je uskrsnuće hrvatske nacionalne misli o svojoj potpunoj, slobodnoj i o nikom ovisnoj organizacijskoj formi života. Zato se On s pravom zove Ocem hrvatske nacionalne misli ili hrvatskog nacionalizma. Ova ideja nije nikla iz šovinističkih prohtjeva i nastojanja, niti joj je fundacija bilo kakova materijalistička ili čisto biološka, filozofska zasada, već je ona nikla iz nužne obrane naših najvećih svetinja, svetinja slobode, časti, poštenja, samoga života narodnoga i prava na opstanak i život, zato hrvatski nacionalizam kojeg je zasnovao Starčević nije za osuditi, i tko ga osuđuje taj neprijateljima pomaže da nas ruši, da nas moralno truje i duševno uništuje. Obrana svojega vlastitoga života, obrana svoje zemlje, svoga naroda, kulture, vjere, morala, pravde, istine, slobode opravdana je i po prirodnom i božanskom pravu, koje mu je dosudilo da živimo, da posjedujemo ovu zemlju, da je branimo, da kulturno stvaramo i ostvarivanjem vječnih vrednota koje nam kršćanstvo u dušu usađuje dižemo se sve bliže vječnome i apsolutnome, k savršenijem i božanskijem. Mi se moramo braniti i braniti ćemo svoje i na svojoj grudi i zemlji ostvarivati ćemo ono što je najljepše, najkorisnije i najspasonosnije za hrvatski rod i dom, a krčiti sve što je podlo, lopovsko, sotonsko, koje nastoji uništiti i dušu i tijelo hrvatskog naroda — jer ne smijemo dopustiti da nam tuđinci moralno rastoče narod naš, jer Starčević reče: »Narodi kad jednom obole od bolesti svoje se više nikada izličiti ne mogu. Mi to vidimo iz povijesti, da je moći narode sagnuti, skučiti, uda im rezati, rastepsti ih mačem i ognjem, ali dok im srce i glavu skinuo nisi i pridignu se, osove se, prirastu, jer patiti još nije bolovati, patnje zadaju tuđinci, a bolove sami narodi, jer srce i glavu si vrijeđaju, a smrtna je bolest, ako jedan narod steče uvjerenje da ne može sam opstojati.«

GRGO PEJNOVIĆ

Dr. Ante Starčević u mladim godinama nakon svršenih nauka

»SELJAŠTVO JE TEMELJ I IZVOR SVAKOGA ŽIVOTA, PA JE KAO TAKAV PRVI NOSILAC SVAKE DRŽAVNE VLASTI U HRVATSKOJ DRŽAVI. I kraj toga svi staleži hrvatskoga naroda sačinjavaju jednu narodnu cjelinu, budući i ostali staleži u hrvatskom narodu, čiji su članovi pripadnici hrvatske krvi, imaju ne samo svoj korijen i porijeklo, nego i trajnu obiteljsku vezu sa selom.

Tko u Hrvatskoj ne potječe iz seljačke obitelji, taj u devedeset slučajeva od stotine nije hrvatskoga porijekla ni krvi, već je doseljeni stranac«. POGLAVNIK

Na izvoru hrvatstva, snage i vjere

Na Starčevićevom grobu u Šestinama

Medju seljacima, u sjeni šestinske crkvice leže smirene kosti Oca Domovine. Medju malim i sitnim ljudima, medju onim ljudima, koji su najviše voljeli svoj narod, i koji su najviše za njegovu slobodu doprinijeli tražio je smirenje Ante Starčević, a njegov je grob postao kula vjere, svetište na koje su dolazile tisuće, kamo su hodočastili svi oni, kojima je u danima robovanja i borbe ponestajalo snage i vjere, da tu kod dobrog hrvatskog Penata nadju utjehe i snage za daljnju borbu. Grob Ante Starčevića postao je rasadište borbene snage, a kosti mrtvoga Oca bile su izvor života, snage i jakosti. Daleko od gradske buke ležao je sin sela, vječno snažan, vječno jak, nikad ne pobijedjen, da čuva plodove svoje nauke i da bodri sljedbenike, koji su pošli putevima njegove nauke vodjeni vjerom u pobjedu. I tu se je ujedinilo ono veliko i vječno, ono prekogrobno i neumrlo što je prožimalo sve hrvatske borce, ono za što se je borio Otac Domovine i za čim su težila stoljeća, što su generacije nosile u svojim dušama, što su namijenjivale pokoljenjima kao jaku, snažnu i neslomivu vjeru u slobodu, koja se je bližila . . .

Grobovi nijesu samo zemni humci nad ljudima, koji su nekad živjeli, kojih danas više nema, koji su napustili našu sredinu. Grobovi su veza izmedju nas i onih, koji su prije bili medju nama, koji su prolazili zemnim putevima, tragovima borbe, putevima bojišta i vjere. Kosti pomiješane sa zemljom sjedinjuju se u jednu svetu masu, koja hrvatsku grudu prožima nekom mističnom moći i ta moć proizlazi iz ove naše krvlju natopljene zemlje kao neka snaga, kao nešto u što smo zaljubljeni, što nosimo u svojim srcima kao neku neopisivu sklonost k našim brazdama, koje nas hrane, koje volimo, kojima stupaju naše umorne noge i koje ne bi dali ni za što na svijetu. Čitava mistika rodjene zemlje sastoji se u spoznaji, da je ta zemlja natopljena potocima krvi, da je ta zemlja zasijana kostima naših djedova, a te kosti danas mi nosimo, ta krv danas kola našim žilama i mi osjećamo neku nepojmivu vezu koja vlada izmedju nas i ove ljubljene zemlje. To je veza krvi, krvi koja kola u našim žilama i koja struji svetim hrvatskim brazdama. To je veza stoljeća, pokoljenja, veza jača od svega, od svake sile, veza prožeta silnom ljubavi k nama samima u daleku prošlost i u još dalju budućnost.

To je nerazrješiva veza, to je ljubav stoljeća — pokoljenja — vječnosti.

Grobovi su život, u njima žive uspomene na one, koji su ostali vječno medju nama, i čije kosti sada leže smirene pod slojem svete mase prožete kostima i krvlju svojih djedova. Prigibajući koljena pred pepelom hrvatskih boraca ,pred humcima hrvatskih velikana i mučenika, prigibamo koljena pred veličinom onih, koji su stoljećima stajali na braniku hrvatstva ,koji su tijelom svojim štitili hrvatska prava i branili hrvatsku stvar.

U sjeni šestinske crkvice medju seljacima, okružen priprostim seljačkim križevima smireno počiva tijelo dra Ante Starčevića. Leže kosti smirene i upokojene, a nad njima stoji spomenik hrvatstva: vila Hrvatica sa stisnutim pestima bdije nad razvalinama stare slave djedovine, a ostatke ostataka čuva lav lomeći okove ropstva i tiranije. Umjetnik je simbolično prikazao Hrvatsku kroz vjekove. Ostatci slavnog hrvatskog kraljevstva, svjedoci stare hrvatske slave, stoje nagomilani nad kostima onog, koji je na njima temeljio snagu svojih riječi i svojih dokaza za stara prava i s povijesnim činjenicama u ruci dokazivao da je Hrvatska postojala vjekovima ,da je ona imala

Povorke ustaša prolaze

svoju državu već onda kada su ostali, danas veliki narodi bili divlja plemena, da Hrvatska ima pravo na opstojnost, jer hrvatski narod želi samostalnost, a povijesne pergamene dokazuju njegovu sposobnost, da sam sobom upravlja i tekovine slobodnog života čuva i brani. Digli su se tirani da hrvatskog proroka unište, da ga omalovažavanjem satru, da mu onemoguće rad na osvješćivanju hrvatskih duša, ali je Otac Domovine prožet snagom vjekova i vjerom u hrvatsku samobitnost i opostojnost branio iskonska hrvatska prava i ljubomorno čuvao hrvatske pravice, koje su bile vječno gažene, ali kojih se hrvatski narod nije nikada mogao niti htio odreći. Nad tim razvalinama nekadanje hrvatske slave, moći i snage bdije vila Hrvatica, bdije sa stisnutim pestima i oklopom na grudima, da obrani ono, što nam je ostalo iza sveg mučenja i ubijanja, da očuva pokoljenju ono, što će ga sjećati na dane slave i pobjeda. U tim svetim znamenima hrvatstva, s tom vilom Hrvaticom sjedinjen je silan i snažan duh hrvatstva, koji je živio stoljećima u dušama hrvatskog naroda i kojeg nije mogla izbrisati ni jedna tudjinska struja, pa makar bila popraćena silom i tamnicama. Taj duh, koji je bio vječno budan, vječno svjež, bio je silom prilika prekrit velom zaboravi i okovan lancima ropstva, ali vjerno čuvan od vile Hrvatice i lava, koji je stoljećima sakupljao snagu da te lance ropstva raskine i da čitav hrvatski narod probudi za časove borbe — ostao je do danas medju nama.

Otac Domovine došao je medju svoj narod kao Bogom nadahnuti prorok da povede dragu naciju putevima sreće i slobode, da se bori za sveta hrvatska prava i da na tim pravima izgradi vječnu opstojnost hrvatske državnosti, koja je živjela u dušama čestitih i svijesnih Hrvata. Umro je hrvatski prorok, pisac hrvatskog nacionalnog vjerovanja, ali je iza njegove svete nauke ostao lav, koji više ne spava, koji ne samo da čuva stara

i sveta hrvatska prava, nego lomi lance ropstva i navješćuje nove dane, dane borbe i pobjede.

To je grob Oca Domovine!

Priprosto maleno mjesto Šestine postalo je svetište kuda su dolazile tisuće da se okrepljuju i ojačaju u časovima očaja, da skupe snage za dalju borbu i vjeru u časovima klonuća. Sin ličkih vrleti ostao je medju nama da propovijeda, da jača, da liječi i podiže, k njemu su dolazili desetljećima svi oni, koji su trebali snage i pomoći, k njemu su dolazili svi oni, koji su bili vrijedjani, zatvarani i mučeni, k njemu su dolazili svi oni, koji su živjeli dušom hrvatskoga naroda, dušom patničkog hrvatskog naroda, dušom pregaranja, odricanja i boli. Kada su našim dušama vladale najtamnije misli, kada je rana najjače pekla, kada se činilo da će nas tirani uništiti i da će Golgota potrajati vječno, u Uskrsnuće se vjerovalo tek kao u san, dolazili smo u Šestine da molimo za vjeru, da molimo za snagu i utjehu. Progovorio bi tada Starčević, progovorio bi tada glasom blagim i toplim, progovorio bi kao otac djeci, koju ljubi, koja njega ljube i koja su ujedinjena ljubavlju istomišljenosti pošla tragovima velikog muža i hrvatskog proroka, uvjerena da su na sigurnoj stazi, iz koje ne će zalutati — stazi, koja vodi pobjedi i smirenju. Medju nama bi se osjećao duh najvećeg hrvatskog muža ,a njegove snažne i vječne riječi vibrirale bi zrakom i u tim bi snažnim i nezaboravnim časovima svaka stvarca na grobu, svaka njegova riječ i njegovo djelo dobilo neko proročansko značenje, neki sadržaj utjehe i vjere. S očima uprtim u dragi lik Staroga, koji je kao izrastao iz hrastovog debla osjećali smo neopisivu snagu, koja je izlazila iz lične veličine Staroga ,kamen kao da je dobio boju ličkih neslomivih vrleti, a sve zajedno znamen snažne i nezaboravne Starčevićeve pojave, koja je prkosila svim navalama i udarcima i koja je vječno ostala u hrvatskim dušama i ne će nikad biti izbrisana dok će i jedan Hrvat gaziti hrvatskom zemljom.

Starčević nije bio od onih, koji bi se toliko zadubio u pergamene, da ne bi ništa drugo vidio. Starčević je sjedinio život sa prošlošću, krv sa zemljom, vjeru sa snagom. Vjera u vlastitu snagu postala je osnovni princip Starčevićeve ideologije, ta je vjera vladala dušom Staroga za čitavog njegovog života i s tom je vjerom Starčević pošao u grob ne da ju zajedno sa svojim staračkim kostima sahrani, nego da je očuva i dijeli pokoljenju, koje će dolaziti na njegov grob da u sjeni šestinske crkvice čuje riječi utjehe, osjeti snagu vjere i proživi slast samopouzdanja.

Zadnjih godina borbe osjećalo se više nego ikada veličina Starčevića i njegova blizina. Osjećala se velika potreba Oca i Vodića, potreba čovjeka, koji ne može zalutati, koji ne može prevariti, koji će imati već izgradjen i utvrdjen put, da tim putem povede izmučeno pokoljenje u luku smirenja. Starčević je taj put već imao. On ga je nosio u svojoj duši, on ga je prožeo hrvatskom nacionalnom sviješti, čvrstom i neslomivom kao što su ličke litice, koje su ga rodile. Čitava je Hrvatska nastavila putem Staroga, ona je proslijedila putem stare pravice, ali je osjećala da joj ponestaje snage na tom životnom, ali pečalnom i trnovitom putu.

Trebalo je pomoći i utjehe.

Polazili smo Ocu Domovine, dolazili smo svi. Dolazili smo da ispovijedimo svoje patnje, da se potužimo na svoje križeve, da se pomolimo za snagu i ustrajnost u borbi. Dolazili smo sa svim dnevnim poteškoćama, sa svim bolovima i razmrcvarenim srcima i vraćali bismo se olakšani, osvježeni, snažni i spremni da nastavimo putem, kojim je pošao Otac Domovine. Duh Oca Domovine prožeo bi duše svih hodočasnika i oni bi se vraćali medju narod puni volje za borbu i vjere u pobjedu. Grob Oca Domovine postao je kula hrvatstva, koja je čuvala zavjetnu misao Hrvatske i čekala čas da tu misao ostvari.

Dolazili su sve teži i teži časovi, borba je dobivala sve sadržajniji oblik, ali su unatoč naše odporne snage mnoge duše klonule pod križem krvave svakidašnjice željne pomoći i utjehe. I kada se je činilo da je sve izgubljeno, da se je čitav pakao urotio protiv nas, da nam ponestaje snage i zraka ,dolazili smo u Šestine ,u sjenu Starčevićevog spomenika i odatle bi se vraćali kao borci za hrvatska prava i kao nosioci Starčevićeve zavjetne i državotvorne misli. Pa koliko je god bila teška borba, koliko je god rasla tiranija iz dana u dan, Starčevićev grob i duh bili su putokaz u tami lutanja, snaga u danima borbe i utjeha u časovima klonuća. Pravaška ideologija, misao slobode, misao nezavisne države prešla je od Starčevića kao nasljedje u ustaške redove i preko šestinskog grobnog humka, Hrvatska se je vezala sa svim stoljetnim hrvatskim žrtvama i mučeničkim sjenama, koje su nikle i pratile život i razvitak hrvatskog naroda tamo od tragedije na Gvozdu i dalje.

Šestinski je grob neumrlog Starčevića postao veza, koja je vezala stoljetnu mučeničku Hrvatsku sa sretnom Hrvatskom sadašnjice, veza koja je nagoviještala dane uspjeha, plodove mučeničkih žrtava, vječnu snagu mrtvih i njihovu nadmoć nad živima, jer su oni bili nosioci borbenosti, koja je bila jača od tiranije, i koja je svaku žrtvu pretvarala u vjeru, a vjeru održala do pobjede. A ta je borba vodjena duhom Oca Domovine prolazila svoju Golgotu . . .

Blagoslov temeljnog kamena »Starčevićevog doma«. Starčević u sredini.

... Jedni su daleko od domovine umirali sa zamagljenim samrtnim očima uprtim u Hrvatsku, koja je bila sapeta lancima ropstva, drugi su u zarobljenoj domovini ležali u tamnicama, željni da vide tračak neba nad svojom izmučenom Hrvatskom, a svi su zajedno i u zatvorima i na samrtnoj postelji, i pod vješalima ponavljali: ... doći će sloboda, velika sloboda, doći će uz jeku pušaka, u znaku bodeža i revolvera, doći će dan kada ćemo biti nagradjeni za sve naše žrtve, za sve naše boli i za našu smrt, dan kada će nad našim grobovima zasjati slobodno sunce.

Usrksnuće Hrvatske nije ništa drugo, nego iskupljenje milijuna hrvatskih žrtava, hrvatskih života i potoka hrvatske mučeničke krvi, iskupljenje Golgote, kojom je stupao hrvatski narod k svojem Uskrsnuću, padajući po brojnim križnim postajama svoje životne borbe. No plodovi nijesu izostali. Danas, kad proživljavamo ono, za čim su stoljeća težila, kada gledamo svojim očima ono, što su mučenici u zadnjim časovima molili, danas, kada uživamo plodove hrvatske borbe i hrvatskih žrtava, osjećamo kako su veze izmedju grobova i nas jake i snažne, osjećamo kako su grobovi puni života, i prigibajući koljena pred grobovima mučenika proživljavamo nerazrješivo jedinstvo, jedinstvo stoljetne borbe, pregaranja, smrti i pobjede.

Sa seljačkim opancima na nogama, umoran od duge borbe, s neslomljivom vjerom u duši, došao je posljednji put Starčević medju svoje seljake. I tu je medju onima, koje je najviše volio u sjeni male seoske crkvice želio da nadje svoje smirenje. Tu nad njegovim grobom skupili su snage oni ljudi, koji su poput onoga lava na spomeniku raskinuli lance ropstva, koji su stali uz vilu Hrvaticu i obranili porušenu, ali snažnu i punu životnog elana Hrvatsku, koji su ostvarili ono, što je Starčević propovjedao, u što je vjerovao, i za što se je borio i s čime je pošao u grob. Mirno počivaju Starčevićeve kosti, a duh dobrog Penata cijele Hrvatske neka i u buduće lebdi nad nama, neka bdije nad plodom svoje nauke i neka čuva djelo ustaške borbe.

Danas kada je borba na izmaku, kada smo puni snage, podjimo opet do groba Oca Domovine, podjimo u Šestine i poklonimo se sjeni najvećeg hrvatskog muža. Podjimo do njeg sa dušom prožetom zahvalnošću i odanošću i recimo mu jedan iskreni i srdačni: »Hvala«. **Franjo Bubanić**

Misli dra Ante Starčevića

— Ja nerazumim, što hoće da kažu oni, koji vele da kraljevina Hervatska, kraljevina pet stoletjah perkosivša iztoku i zapadu, nemože o sebi, neodvisna stajati. Nijedan narod nemože bez drugih naroda obstati, pa itako svako selo može kao neodvisna deržava biti.

*

— Gde se radi o naših glavah, tu je prosto svakomu pokušati što mu je drago, nu gdje se radi o pravih domovine, tu nije mesto pokušavanju, tu nije drugo nego deržati se sigurna temelja.

*

— Našu veru, naše desnice imati češ ako ih zaslužiš, a zaslužitćeš ih samo onda, ako budeš radio o dobru našega naroda; a budućnost, ta ima ostati u rukah našega naroda.

*

— Ne tražim neprilike ni pogibelji; nukada se radi o pravu domovine, o sreći naroda hervatskoga, ja neznam za nikakovu pogibel, za nikakovu nepriliku, za nikovu žertvu, nego nastojim, da izpunim moje deržanstvo, i na koliko mi to za rukom pojde, na toliko sam zadovoljan, nepazeć na posledice, koje sama mene tiču.

*

— Ja sam se od detinstva naučio svaku stvar zvati njezinim pravim imenom. Od toga načela i običaja, kad bi i mogao, ja neću za ničiju volju odstupiti, nego ili ću govoriti iskreno, kako mislim, ako to nije dopušteno, ja ću mučati.

*

— Danas su seljani glavni stup, koji derži narode i deržave ako oni neimaju, ni drugi ne mogu imati, ako oni propadaju, ni drugi se nemogu izderžati.

*

— Čovečnost je samo za ljude, i tko neće raditi za dobro obitelji ili zadruge, za dobro skupno, moljen, taj bi morao raditi gonjen, makar pod toljagom, ili bar nebi smio bez osebne pedepse raditi proti skupnom dobru.

*

— Vi govorite o kraljevinah Hervatskoj, Slavoniji i Dalmaciji, a zna se, da sva ta tri dela sa drugimi kroz vekove sačinjavaše jednu kraljevinu Hervatsku, a napose nijedan taj del nije bio kraljevina, niti je imao kralja.

*

— Tko može zabraniti čoveku, da misli? Nitko, nego — Bog, koji mu je dao ćućenje samo zato, da sredstvom njegovim misli dela. Niti pisati daklem nema nitko pravo čoveku zabraniti, a niti tiskati. Pitati ćete, je li svašta? Ja velim, sve što hoće na svetu.

*

— Razsipnik, razuzadnik kvari svoje zdravlje i duh, pak nemože po svojoj dužnosti služiti domovini, niti obavljati koristne poslove. On, ako poživi i njegova obitelj ako ju ima, s vremenom moraju se upuštati u zlo i tim načinom bez koristi i bez potrebe pasti na vrat deržavi; on svojim primerom kvari mladost, jer ju na zlo uči i potiče.

Tri Starčevića: David, Ante i Mile

HRVATSKOM SELJAKU

Dr. Ante Starčević i seljaštvo

Otac Domovine — glasnik hrvatske zemlje

Ako promatramo Starčevićevo djelovanje, Starčevićevu nauku, veličinu i svetost njegovih riječi, tada ćemo osjetiti da je ta svaka riječ, svaka misao, svaka izreka kao iz duše izvadjena, kao odsječena od hrvatske litice, modelirana iz hrvatske zemlje, kao da je izvadjena iz naše duše, iz naših ustiju, iz našega srca. I ako tražimo tajnu te srodnosti Starčevićeve ideologije s našom nutrinjom, ako želimo znati rješenje Starčevićevoj proročanskoj snazi, njegovoj nepokolebivosti, njegovoj vjeri i jačini, tada moramo ustanoviti činjenicu, da postoji neka veza izmedju zemlje i Starčevića, zemlje, koja je rodila i Staroga i nas, zemlje, koja je prožeta krvlju i kostima naših djedova, jer samo na taj način moći ćemo protumačiti i razumjeti tu mističnu nutarnju vezu, koja vlada izmedju naših duša i Starčevićeve svete nacionalne riječi.

Starčević je kao sin sela vječno sačuvao u sebi neke osebine, koje se odrazuju u njegovoj svetoj nauci i njegovom javnom djelovanju. To je bila politička nepogrješivost, ili bolje, vjernost duševnom uvjerenju, koje je Starčević dobio nasljedjem od svojih djedova, uvjerenju kojeg mu je diktirala hrvatska gruda i neslomive hrvatske litice. Nikada nije mogao Starčević pogriješiti niti poći s pravog puta, jer je vječno slušao glas svoje savjesti i svoje tople seljačke duše, koja mu je pred oči stavljala sliku izmučenog hrvatskog sela, na koje su svi zaboravili, koje su svi ostavili, a kojem su se vraćali samo onda, kada je trebalo od njega nešto izmusti. Starčević je donio sa sela zdravi i novi duh i taj duh unio je u hrvatsku politiku u ono doba, dok još nitko nije smatrao seljaka sposobnim i zrelim čovjekom da sudi i prosudjuje o sebi. Starčević je računao s hrvatskim narodom ili bolje reći s hrvatskim selom već onda, kada je čitava hrvatska politika bila u znaku plemstva, grofije, obojena plavom krvi, on je pošao novim putem, ne obazirući se na dosadanji rad i djelovanje političkih krugova. Na selu je naučio hrvatsku logiku, hrvatsku zbijenost, jasnoću i kratkoću izražavanja i to se odrazuje u cijeloj njegovoj nauci, tome je dokaz, da je sve svoje naučavanje mogao sažeti u dvije riječi, koje su u sebi sadržavale sve: »Bog i Hrvati«.

Starčević je bio glasnik hrvatske zemlje, koja je bila produhovljena tjelesima hrvatskih generacija, on je unio u hrvatsku vjerovanje i borbu, dah hrvatskih polja, svježinu hrvatskog zelenila i nepokolebivost ličkih vrleti. Taj do tada nečuveni glas zemlje unio je Starčević medju svoje učenike, i to novo gledanje na narod kao cjelinu, a ne samo na pojedince, proželo je kasnije pokoljenja, proželo je hrvatske borce i od tada nalazimo u hrvatskoj areni ne samo neke ljude, nego narod kao cjelinu, narod kao jednu jaku, neprobojnu falangu, s kojom mora računati svatko, tko želi vladati u hrvatskoj zemlji.

Jedna od osebina Staroga, koju je svakako naslijedio od hrvatskog sela, jest nepopustljivost u načelima, nepopustljivost u borbi, koju su njegovi protivnici krstili tvrdoglavošću. Starčević je naučio medju granitnim ličkim liticama da istina postoji samo jedna, pravica samo jedna i put istine i pravice samo jedan. I svatko, tko hoće slijediti istinu i pravdu, tko hoće iskreno služiti svome narodu, tko se želi boriti za sreću svoga pokoljenja, mora poći tim putem, ne zaobilazeći, ne ševrdajući, nego stupajući ravno i smjelo k časnom cilju, praćen glasom suglasnosti svoje nacionalne savjesti. Iz te njegove tvrdoglavosti, iz te njegove vjere, nepopustljivosti i samopouzdanja, rodile su sa velike riječi: »Makar Hrvatska bila uru hoda dugačka i uru široka, makar u njoj bilo samo pet Hrvata, neka i tih pet slobodnih bude . . .«

Riječi ostaju kod njega vječno iste i tvrde kao i njegova vjera i kad se čini, da ideja borbenog nacionalizma slabi i gubi vjeru u sebe, njegove riječi zvone u dušama boraca kao proročki glas. »Narod hrvatski treba i hoće da bude slobodan, on na to ima pravo kao svaki drugi narod.« Vjera u vlastitu snagu postaje osnovni princip Starčevićeve ideologije i ta je vjera rodila generacije, čije je geslo bila borba, čiji je život bila žrtva, a čiji je uspjeh bila pobjeda. Ta vjera u vlastitu snagu ispunjavala je čitavu dušu neumrlog Starčevića i ona otvoreno dovikuje malodušnicima, koji nemaju vjere u sebe: »Ja ne razumijem što hoće da kažu oni, koji vele da kraljevina Hervatska perkosivša istoku i zapadu ne može o sebi neodvisna stajati.«

Svojim nastupom i svojim djelovanjem Starčević je za sva vremena osudio one, koji se približuju narodu, velikom hrvatskom seljačkom narodu s tom željom, da ga pridobiju za sebe, a kada će biti u njihovim vodama, da ga upotrijebe za vlastite probitke. Starčević nikada nije tražio masa. On je, moglo bi se reći, svijećom u ruci, tražio pojedince, tražio vjernike, koji će biti spremni unatoč svih poteškoća vječno vjerovati i u kojima će biti primarno naglašena čovječnost.

Starčević je uvijek tražio čovjeka. Čovjeka, koji će posjedovati dušu, čovjeka, koji će biti značajan, nepokolebiv, čovjeka, koji će biti izdanak svoje zemlje i koji će sve osobine ove naše nepokvarene i svete zemlje proživljavati u tolikoj punini, da od svog duševnog obilja uzmogne dijeliti cijelom narodu. A Stari je uvidio, da te dobre osebine imaju oni ljudi, koji su najbliži zemlji, koji su s njome srasli, koji su s njome svaki dan, koji od nje žive, koji za nju žive, koji s njom žive i dijele dobro i zlo. Zar je onda čudo, da je Starčević želio da bude pokopan u opancima, običnim seljačkim opancima na selu, da svoje smirenje nadje ne u kakvoj nadsvodjenoj arkadi, nego na tihom seljačkom groblju. Nikada nije tražio buke, bučnih odobravanja, povika masa, nego se je povukao u tišinu svoje sobe i tu je medju pergamenama hrvatske slave i medju osjećajima svoje nabujale duše proživljavao hrvatsku tragediju. I onda, kada je bio vodja stranke, koja je u Saboru imala većinu, kada je čitavi hrvatski narod bio iza njega, dogadjalo se je da je dobri Stari bio gladan. Nikada nije ništa iskao za sebe, a vječno je davao kao i hrvatska majka zemlja od koje smo sve primili i kojoj se opet vraćamo, da u jednom njezinom naboru nadjemo svoje smirenje.

Bu.

HRVATSKOM RADNIKU

Starčević prema hrvatskom radništvu

Sloboda — rješenje društvovnog pitanja

Povijesni i politički tok našeg zbivanja stvara povezanu cjelinu svih naših pitanja i rješenja, koji dobivaju bitnu podlogu hrvatskog značenja. Ta životna povezanost stvara posebno, upravo hrvatsko gledište i nazor na sve pojave našeg životnog stvaralaštva i problematike i sve te pojave, svi njihovi uzroci i rješenja gotovo su nerazdruživo povezani s našim političkim razvojem. Tu bitnu značajku naglasuje Starčević u toku svojeg životnog djelovanja, kao neku opreku onoj crti, koja je predstavljala drugu stranu hrvatskog značaja, a koju je kao suprotnu crtu istaknuo Strossmayer u poznatoj krilatici: Prosvjetom slobodi! Životno djelovanje Staroga ima oprečni smisao i prelazi preko svih oponašanja bliještavog zapada i zahvaća problem u njegovoj biti, kako ga je osjetio u neposrednom dodiru, kao bilo vlastitog bića, svoje zemlje i svojeg naroda. Tu je Starčević elementaran zapravo tumač onih milijuna, koji su razapeti na životnom iskušenju, on je njihov glas — glas što prodire i grmi.

. . . Tražim smirenje naših oranica i našeg krša, naših ognjišta i naših noći, tražim blagoslov naših žuljeva i naših Kalvarija, tražim život — život za čovjeka i za narod, za Hrvatsku . . .

Osjetiti to bilo narodnog života, to znači zahvatiti životni problem u punom zamahu i Starčević u političkom smirenju traži smirenje svega. Ne prosvjetom slobodi, već slobodom prosvjeti, slobodom k životu, slobodom k smirenju. Riješiti osnovnu zapreku, znači riješiti osnovni problem.

Naše su njive gole —
tuđin žanje,
Naše su radione mučilišta —
tuđin gospodari,
Naš je život grč plača —
tuđin se smije.

S tog stanovišta odlazi Starčević u život, da ga tek učini životom za milijune i onih koji u tišini seoskih kuća nose svoju muku i onih koji u bijedi periferije nose svoje ogorčenje, i tom rješenju kojeg nazvaše »socijalni problemi« nije dao značaj crvene fraze, već znamen crveno-bijelo-plavog smirenja.

To leži u biti Starčevićevog nacionalizma ,to leži u njegovom životnom opravdanju i stvarnoj podlozi političke nauke i to više nije nacionalizam političkih pustolovina, već nacionalizam života, nacionalizam malog čovjeka, nacionalizam radnika: seljaka, kojeg nije izrekao, ali je ostvario u biti svojeg programa, jer ostvariti program i osamostaliti Hrvatsku to znači dati kruha tisućama i pravde milijunima, a život i smirenje svima.

Starčevićev nacionalizam isto je toliko program i seljaštva i radništva koliko i hrvatstva, jer on je život, krv i organizam milijuna, nacionalizam nije samo ideja u duhovnom smislu, već zajednica, narod, život, organizam što živi i trpi, strada i vjeruje, On je izraz slojeva što ga nose, dakle i seljaka i radnika, izraz njihovih želja i vjerovanja .

Hrvatski radnici na poslu

To je sadržaj Starčevićevog nacionalizma i on ,koji je vrlo malo govorio prvi ustaje u saboru, da prvi govori ne o političkim pitanjima, već o životu, o radniku, o seljaku, i životu i prije svih »demokracija i socijalizacija«, prije svih »komunizama i fraziranja«. Tako Starčević u hrvatskom saboru godine 1878, dakle dok radničko pitanje nije ni stupilo na pozornicu društvovnog rješavanja traži razjašnjenje, kad se među radnicama u Sušaku javlja pomor krivnjom poslodavca. Zbog tog slučaja on na saborskoj sjednici postavlja slijedeću »interpelaciju«:

»Gospodo! U papirnici na Sušaku radi mnogo ženskih iz one okoline. Među njima često se pojavljuje nagla smrt o čemu se govorilo i u mestu i u novinah. Javne vlasti ne uzeše u obzir na te glase ni na uzrok iz kojega oni potiču, one bar neuzmiriše javno mnenje u tom pogledu. Kako obično biva u takovih nezgodah, i tu se svašta govori, a što kažu očevidci iz okolice, i ja neimam razloga neverovati.

Ti navodi ako su makar i u manjoj meri istiniti, zaslužuju osobitu pozornost, i mene su primorali na sledeću interpelaciju:

Zna li visoka vlada, da se među radnicima papira na Sušaku osobito među onimi, koje se bave prebiranjem i čehanjem cunje, kadšto pokazuje nagla smrt, poimence da su ih 22 naglo umrle pervih 20 danah meseca lipnja ove godine.

Zna li visoka vlada, da ljudi one okolice taj pomor pripisuju neuređenim prostorijama, u kojih one radnice posluju, i versti otrovi, koje da se u nekojih cunjah nalazi.

Ako visoka vlada to zna, što je učinila, za odkloniti ovu nesreću od one okolice;

Ako li ne zna, čime visoka vlada smera opravdati tu nemarnost u tako znamenitu predmetu?«

Ova Starčevićeva »interpelacija« u hrvatskom saboru o zaštiti naših radnica, samo je dokaz obuhvatnosti njegovog nacionalističkog programa, koji znači podpuni program i Hrvatske i Hrvata: zajedničko postizavanje ciljeva i društvovnih i kulturnih i gospodarskih u postignuću slobode i nezavisnosti Hrvatske. To je rješavanje društvovnih pitanja u okviru političkog oslobođenja, zato i radničko pitanje kod nas ima svoje rješenje u izrazitom hrvatskom nacionalizmu. I dok su drugi svoju buntovnost premazali crvenom bojom, radničko pitanje kod nas dobiva svoje puno smirenje u crveno-bijelo-plavom znamenu. Slobodom — blagostanju, životu i budućnosti.

To je načelo nauke Starog Apostola. P.

Duhovni Otac Nezavisne Države Hrvatske

Lik hrvatskog značaja

Dok je još u prvoj polovici devetnaestog stoljeća hrvatska osobnost u državnopravnom i narodnosnom smislu bila uglavnom pod dojmom budnica, davorija i pjenušavim zanosom Ilíraca, ona je naprotiv u drugoj polovici devetnaestog stoljeća, tj. poslije Bachova apsolutizma, Starčevićevom pojavom formulirala svoj narodni sadržaj, formulirala je vjekovnu težnju očitovanja svoje posebnosti modernom definicijom shvaćanja nacionalnog principa, što znači, da je svom nacionalnom stremljenju dala ozbiljnije, čvršće, sigurnije i realnije uporište. Ilirci u bezglavom oduševljenju slavenske solidarnosti ne samo da su zaboravili na hrvatsko ime, već su i samo nacionalno opredjeljenje postavili na sveslavensku bazu, gdje se pojam hrvatstva morao podrediti općem pojmu slavenstva, a hrvatska bi se individualnost, ako ne utopila ,a ono barem stopila, što nije manja nesreća, u nekakvo neodređeno sveslavensko tijesto, misleći, da će se na tuđem tlu i stranim idejama moći lakše boriti protiv imperijalističkih težnja Austrije a za svoj nacionalni probitak, dok nasuprot toga Starčević, egzistirajući slobodnu i nezavisnu državu na povjesnom pravu i u duhu nacionalnog principa, postavlja drugo, ili točnije — specijalno hrvatsku načelnost u borbi za opstanak, koja se temelji na državnopravnoj svijesti naroda, te i nosi pečat hrvatskog mentaliteta i shvaćanja života u tisućljetnom procesu povijesti, jer drži, da Hrvatskoj mogu izvojštiti slobodu samo svijesni i beskompromisni Hrvati, a ne kojekakve zaprašene i različitim stranim idejama našminkane »fate morgane«. Zapravo na ovom shvaćanju o važnosti pojedinaca u narodnom životu i njegovoj borbi za egzistenciju, Starčević je izgradio u sebi »lik hrvatskog značaja«, i prema tome je — kaže Nehajev — problem političke promjene u Hrvatskoj zahvatio kao problem preporoda pojedinaca — drugim riječima, vodstvo naroda mora biti povjereno samo jakim ličnostima, čiji duh unutarnjom svojom ekspanzivnošću i obilnom sadržajnošću zahvaća sve narodne vrline.

»Onaj ,koji hoće stajati na čelu naroda, mora imati nagnuće naroda, a to mora zavrijediti time, da se pokaže narodu kao čovjek nepokvarene ćudi, opsežna i uznosita duha, čista i odvažna srca, koji zaboravlja na svoje vlastito biće, dočim u sreći naroda nalazi svoju sreću, koji iskreno i duboko ćuti boli i trpljenje naroda, komu je srce zauzeto jedino za istinu i pravdu, koji se neustrašivo bori za dobro i slobodu naroda, koga od svete težnje ne odvrati laskanje i obećanje, ni preziranje ni muke, ni ista smrt.

»Ako u ovom narodu bude pedeset muževa osvjedočenih o svetosti slobode i zauzetih za svoj narod — mi, nas tri i naši drugovi, učinismo više nego li su agitatori ikada učinili.«

Tu se još vidi, da Starčević nije cijenio gomilu niti je o njenoj ogromnosti po broju kao takovoj vodio računa, jer se čovjek u gomili izgubio i postao samo obično sredstvo kojim su se izvjesne osobe služile po miloj volji, dok naprotiv čovjeka, društvo ili bilo kakvu organizaciju cijeni apsolutnom vrijednošću, jer ima cilj čovječanstva i smisao života.

HUMORISTIČKO-SATIRIČKI LIST

Starčevićev list »Zvekan«

Većinu po broju, važnu za mnoge, a na kojoj je ležao glavni princip strančarskog nadmetanja, podvaljivanja i politiziranja, on uopće ne priznaje, jer je nedozrela, nesvjesna svojih duhovnih vrednota, bez mozga i srca, bez čovječnosti, a da se ni ne govori o njezinoj moralnosti i etičkom smislu društvenog djelovanja. Strasti, sila, osveta glavne su značajke ovakovih većina s kojima Starčević vodi ljutu borbu ne zato, što bi i njega možda jedna od ovih ili barem sličnih, osobina povukla u metež strančarskog takmičenja, već jedino iz razloga, da borbu za slobodu Hrvatske postavi na čvrste i jedino pouzdane temelje hrvatskog specifizma, ograđenog državnopravnom sviješću i vrijednošću povijesnog očitovanja. Ljude, koji smatraju narod u političkom i gospodarskom životu običnom objektom, a ne subjektom, žigoše ih teškim sarkazmom, za njih i za njihova sebična djela ne bira riječi nikakove otmjenosti, već ih bez ikakovih obzirnosti prema njihovom položaju osuđuje onom riječju, koja je za njega sinonim svega što je najgore, najpodlije i najbezobraznije na svijetu, naziva ih slavoserbima. On i osniva stranku koja se temelji na povijesnom pravu i državnopravnoj svijesti, pa se prema tome i ta stranka prozvala »Hrvatskom strankom Prava«, ne zato možda da sebe zabarikadira iza tog imena, već naprotiv, da bude »čuvaricom najdublje narodne težnje«, da vodi hrvatski narod na putu, zacrtanom dubokim i teškim potezima povijesti, do njegove slobode, do ostvarenja vjekovnog sna. On toj stranci nije dao nikakvi oportunistički, pa ni stranački biljeg, jer on nju nije smatrao običnom strankom, već programom, koji nije nov, samo je po njemu obnovljen i formuliran nacionalnim dogmama modernog shvaćanja nacionalnog principa. On u stranci ne vidi samo stranku, nego čitav narod, za koji i piše »Naputak«, ali to nisu obična društvena pravila, već je to čitav program, evanđelje, koje ih upućuje na odnos prema hrvatskom narodu, jer treba — kaže u 27. točci — »narod uputiti neka se u svojih stvarih ne nada, nego neka sam upravlja svoje velike stvari, i neka nastoji, da uzmogne on sam sebi davati.« Hrvatska stranka Prava nije zato osnovana, da bude samo protuteža drugim političkim strankama nego da ispuni program ne svoj, jer ga ona kao takova nema, nego program hrvatskog naroda. »Uživajući, što imamo, stojeć, gdje moramo, upotrebljavajući što možemo, svom snagom radimo o napretku Hrvatske, pa makar bili sigurni, da od toga napretka ne budemo ni kog doživjeli, a kamo li dobili«.

On nije doživio uspostavu Nezavisne Države Hrvatske, ali on je njezin duhovni otac.

Ljudevit Dolenčić

Otac Domovine i hrvatska državnost

U hrvatskoj sabornici — Uz otvorenje hrvatskog sabora

Dr. Ante Starčević imao je izgradjenu svijest državnosti na kojoj je temeljio čitavu svoju nauku, od koje nije nikada odstupao niti je dozvolio ikome da tu svijest državnosti omalovažava ili nastoji istisnuti iz hrvatskih duša. A da je ta svijest vječno bivstvovala u hrvatskom narodu, dokazivao je dr Ante Starčević hrvatskim pravima i hrvatskom povijesti, nastojeći na taj način razuvjeriti sve one, koji su ljudskom slabosti oslabljeni nastojali tu iskonsku istinu hrvatskoga naroda iskriviti i uništiti. Starčević je znao da bit hrvatstva, snaga hrvatskog naroda i jačina vjere hrvatskih redova leži u uvjerenju, da je hrvatski narod ravnopravan s drugim europskim narodima, da je hrvatski narod imao veliku i snažnu državu i da na takovu državu ima pravo i u buduće. Ta je hrvatska državnost smisao hrvatske države od vremena na vrijeme oslabila, ona je ponekad gotovo zamrla, ali nikada nije umrla i nestala iz narodnih redova, jer je uvijek iz svake takove krize izlazila još jača, još svježija, sa još više pristalica.

Svu je svoju borbu razvijao dr Ante Starčević u hrvatskoj sabornici, jer hrvatski je sabor bio arena, u kojoj su se borile tamne i svijetle sile, u kojoj se je krojila sudbina Hrvatske i u kojoj su najbolji hrvatski muževi dizali svoj glas na obranu hrvatskih prava. Dr Ante Starčević bio je čovjek Sabora i tu je razvijao svoj politički program, tu je branio hrvatsku slobodu i zastupao probitke hrvatskoga naroda. A kada je god kojom čestitom Hrvatu, hrvatskoj ustanovi ili hrvatskoj povlastici zaprijetila opasnost, dolazio bi Stari u hrvatsku sabornicu i tu bi upro sve svoje sile, da spasi što se spasiti dade.

U tom svetom poslu, ometali su mu rad mnogi beskičmenjaci! Mnogi su nastojali slomiti Starčevićevu vjeru, uništiti njegovu odpornu snagu, ali ipak Staroga nijesu mogli uništiti nikad. Starčević je ostao čvrst i nepokolebiv, kao što su bile i ostale ličke vrleti, koje su ga rodile. Mijenjali su se ljudi, mijenjali su se smjerovi politike, ali Starčević je ostao isti, a njegova nauka nije promijenila ni jednu dogmu, njegovo vjerovanje nije izmijenilo ni jednoga slova.

O Starčeviću nijesu u danima borbe svi Hrvati mislili kao danas. On je imao žučljivih protivnika, koji su se u Saboru nabacivali s teškim riječima na Oca Domovine, ali unatoč svega toga Starčević je ostao zajedno sa svojim sljedbenicima ustrajan i nepokolebiv, spreman na daljnju borbu do pobjede. U jednom svom govoru naglasio je Starčević baš taj odnošaj izmedju njega i njegovih protivnika... »A kod nas, znate što nekoji o nama govore? Oni nas zovu prevratnike, buntovnike, ljude, koji hoće, da sve na svetu sruše. Mnogi tako govore, jer su glupi, a mnogi za to, jer su zlobni, nu jedni i drugi za to jer se ćute krivi, pa se boje.

Mnogi ti naši protivnici znadu da su na mestih za koja nisu dorasli; da imaju što ne zaslužuju; da su nadareni za radnju, za koju bi morali predepsani biti; da rade što i kako hoće, samo ne kako bi po narod dobro bilo. Mnogi se, u današnjem sustavu nadaju dobiti, što kod uredjenja stanja ne bi smili ni poželiti.

Ti ljudi znadu takodjer, ili kažuju im drugi, pametniji od njih, da bi svemu tomu bilo kraj, kad bi bilo na onu stranke prava, u koju, ponosim se, spadam i ja; drugim rečmi: oni ljudi znadu, da bi kod nas sve bilo drugačie, da bi svatko dobivao i imao samo ono, što zasluži, i da bi glavna zasluga bila: raditi za narod.

Ti ljudi, sramota naše domovine, u tom imaju pravo; ne samo pustjajmo ih onako govoriti o nami, nego nastojmo da nas čim više ocernjuju, jer time većma mi ćemo biti preporučeni svim koji zaslužuju ime ljudih, ime otačbenika.

Danas, dok izmedju povlastjenika u javnu pravu samo nekoji sinovi rade za narod, a svi ostali protiv narodu; danas gospodo neima izgleda boljoj budućnosti. Da stvari na bolje okrenu, glavno stoji od naroda, **OD NJEGOVIH IZBORAH ZA SABOR**«.

Starčević nije nikada lutao putevima. On nikada nije trebao savjeta svoje okolice, on nikada nije trebao pomoći mase, jer je imao stvoren program u kojeg je upirao oči, i kojeg se je držao na svim sjednicama hrvatskoga sabora, svijestan da zastupa težnje i želje svoje nepomućene savjesti. A ta je savjest bila nepromjeniva, ta je savjest bila jako osjetljiva, koja je ćutjela svaki kucaj narodne duše, koja je osjećala svaku nepravdu nanesenu malom hrvatskom čovjeku, i koja se je uzbunila nad nasiljem silnika i nije mirovala, dok nije nanesenu krivicu ispravila.

Stari je dolazio u sabornicu svijestan da zastupa težnje cijelog hrvatskog naroda, osjećajući da u njega upiru oči pokoljenja, koja će tek u punini moći prosuditi i procijeniti veličinu njegovih riječi i značenje njegovih zahtjeva. Čitava je Hrvatska bila rascijepana, razapeta medju ideje, medju ljude, medju Jude, koji su tražili kupca, da Hrvatsku što skuplje prodaju, koji su samo u toliko voljeli svoju rodjenu grudu, u koliko im je ta sveta gruda nosila velike sume novaca. Starčević je osjetio da se za krvavo-kockastu hrvatsku zastavu baca kocka, kome će pripasti i on je došao u jedini hram, gdje se je moglo javno reći mnijenje hrvatskog naroda, gdje se je moglo svim tim Judama i trgovcima doviknuti da se može primiti novac za svetu hrvatsku zemlju, ali se ona nikada ne može prodati. Juda je primio srebrnjake, on je izdao Krista, ali ga nije prodao. Krist je prošao svoju Kalvariju, on je pretrpio muku, ali je iza prividne smrti i teškog mučenja slijedilo slavno Uskrsnuće, koje mu je pribavilo Vječnost.

Hrvatska je bila izdavana, ona je bila mučena, njezine svete kocke, Hrvatska je prolazila svojim križnim postajama, ali nije prestajala vjerovati. Muževi slični Starčeviću i patnički hrvatski narod znali su i vjerovali su, da iza tog mučenja, iza te Golgote slijedi Uskrsnuće, Uskrsnuće, koje će biti slavnije i snažnije nego sva dosadanja obećanja i prividna darivanja.

Golgota je prošla, Uskrsnuće je došlo, a snjime priznanje i nagrada svima onima, koji su čas tog Uskrsnuća pospješili.

F. B.

Buduće „saborenje"

Mi nebi dragovoljno rekli da taj „sabor" nebude još dalje odgadjen. Na to odmaknutje smera cela radnja Magjaronah i Slavoserbah. Magjaroni, naime, preure-

Rukopis dra Ante Starčevića

I Z U S T A Š K I H R E D O V A

IZ VARAŽDINA

Ovih dana održao se tečaj »pripremne bojne za stožer Varaždin«. Sam tečaj trajao je od 12. I. o. g. do 26. I. o. g. Na tečaju su bili logorni zapovjednici svih Logora sa područja stožera Varaždin. Za logor Ludbreg; Ignac Kancijan i Filip Sirovec, seljaci; za logor Krapina: Mirko Pažur, trg.; za logor Ivanec; Janko Kralj i Stjepan Videc; za logor Pregrada: Josip Skrabl i Mirko Grilec, seljaci; za logor Zlatar: Martin Habjanić i Antun Pozaić, seljaci, Ivan Bertuši, seljak za logor Novi Marof; Miško Slavić za logor Klanjec i za logor Varaždin Josip Matoša.

Prije početka tečaja storžernik g. Djuro Ferenčak — rekao im je jasnim riječima smisao i svrhu same pripremne bojne. Upozorio ih je na disciplinu, red i poslušnost koja mora medu njima vladati. Upozorio ih je na savjesno izvršivanje vojničkih dužnosti, za koje im je smjernice neumorno davao g. Aleksije Novak, pješački poručnik, te vjerno pohađanje satova povijesti održanih po g. prof. Filić Krešimiru i satova davanih po g. prof. Adalbertu Podhraški.

G. Aleksije Novak, poručnik, nije se ograničio samo davanjem smjernica u vojničkom pogledu samo teoretski, već i praktički. Sam je s njima po najvećoj zimi i snijegu vršio vojničke vježbe kako danju tako i noću. Mora se priznati, da su tečajci zaista vršili sve naloge odano i spremno iako ih je stajalo dosta samoprijegora vršiti vježbe po zimi minus 20.

Tečaj je završen sa svečanim činom polaganja Ustaške prisege. Stožernik Djuro Ferenčak izvršio je osobno prisegu svih tečajaca pred raspelom, gorućim svijećama, samokresom i puškama.

Zatim se Stožernik zahvalio svima na poslušnosti i disciplini, koju su za vrijeme tečaja pokazali. Prikazao im je značenje i svetost prisege koje se mora održati pod cijenu glave. Upozorio ih je na poteškoće koje ih čekaju, ali im je i rekao: Ako smo se mogli prije držati ustaške zakletve i ustaških načela, dok smo se zaklinjali po podrumima, to ćemo lakše moći sada, dok možemo ovako svečano i javno izraziti odanost i privrženost Poglavniku i Hrvatskoj.

Na koncu im je g. Aleksije Novak, poručnik, pri rastanku u kratkim crtama rekao: Oružana sila jedne države jest štit' i mač vani, a unutar je stup držanja zakonitog reda i sigurnosti. Zato je ova država koja ima jaku oružanu silu nepobjediva. Vi ste na tečaj pozvani, da se spremite, da budete vođe onih koji Vam budu podređeni. Za ovo kratko vrijeme pokazali ste zalaganje, bistrinu i disciplinu u vojnim vježbama, to uvijek zahtijevajte i od Vaših podređenih. Ne zaboravite nikada riječi današnje zakletve, te budite uvijek za nju, Poglavnika i za dom spremni.

Za par dana će se održati tečaj po logorima za koji izrađuje plan g. poručnik Novak.

IZ POŽEGE

U nedjelju 1. veljače prije podne položila je pripremna bojna grada Požege i bližih tabora svečanu zakletvu Poglavniku i Nezavisnoj Državi Hrvatskoj. Osnivanjem pripremne bojne i njenom zakletvom, Ustaški pokret u Požegi i cijelom kotaru dobiva nove zdrave snage, nove pobude, dobiva snažnog i jakog čimbenika, koji će oko sebe okupljati najodlučnije hrvatske ustaške borce i rodoljube.

Odredi pripremne bojne krenuli su ujutro u franjevačku crkvu, gdje su prisustvovali sv. misi. Zatim je pod zapovjedništvom Ivana Ferića, zapovjednika pripremne bojne za kotar Požegu, krenula povorka u kojoj su se nalazili i predstavnici društva odlikovanih ratnika Hrvata te jedan odred Starčevićeve mladeži.

Svi učesnici došli su pred ustaški dom gdje su se svrstali i tu ih je najprije pozdravio logorni pouzdanik za kotar Požegu Krešimir Kišpatić, predočujući obvezanicima pripremne bojne važnosti njihova zadatka i pozivajući ih da kao prvi borci Ustaškog pokreta, budu svijesni svoje svete zakletve.

Zatim je stožernik velike župe Livac—Zapolje, Ivan Šuto obavio svečani čin zakletve, našto je svima srdačno čestitao, izrekavši lijep govor o važnosti i značenju pripremne bojne.

U ime hrvatskog domobranstva pozdravio je bojnu podpukovnik Franjo Karlović srdačnim riječima.

Ovoj lijepoj svečanosti sudjelovali su još kotarski predstojnik Ladislav Katić, tabornik za grad Požegu Franjo Barišić, logornik Ustaške mladeži Dragutin Gjurić i tabornik Ivan Tancoš te ostali dužnostnici ustaškog logora i tabora te Ustaške mladeži.

Nakon položene zakletve izveden je pred stožernikom Šutom i ostalima uzoran mimohod u kojem su sudjelovali također i odlikovani Hrvati ratnici. Stožernik I. Suto zadržao se kasnije cio dan u Požegi u društvu pripadnika pripremne bojne, predstavnika vlasti i ustaških dužnostnika, raspravljajući o svim pitanjima ovoga kraja.

ZA USTAŠKE REDOVE

Upozorujemo sve naše ustaške redove, da naskoro izlazi iz štampe u nakladi državnog izvještajnog i promičbenog ureda prva knjiga povijesti ustaškog pokreta. To je prva knjiga kod nas koja osvjetljuje i prikazuje povijest ustaškog pokreta prije Poglavnikovog odlaska u emigraciju. Knjiga je pisana laganim i zanimljivim načinom tako, da je pristupačna svim ustaškim redovima. Tu su izneseni nekoji dokumenti i detalji manje poznati široj javnosti, tako da će se knjiga čitati na dušak. U prvom dijelu knjige obrađen je bit ustaškog pokreta i Poglavnikova pojava, tako da će svi ustaše naći u njoj dragocjeno štivo. Naknadno ćemo obavijestiti naše ustaške redove o izlasku i cijeni knjige (koja će biti vrlo malena), da je pravodobno svi mogu nabaviti.

*

Iz tiskare ustaškog pokreta naskoro izlazi još jedna značajna knjiga, a to su Poglavnikovi govori, članci i izjave prije odlaska u emigraciju. Ova će knjiga biti značajan prilog povijesti i upoznavanja ustaškog pokreta. Po prvi puta kod nas tu se prikazuje Poglavnikov politički rad što će svakog ustašu osobito zanimati. Upozorujemo pravodobno sve naše ustaške redove na važnost ove naše knjige, koju izdaje tiskara ustaškog pokreta i nakladi promičbenog odsjeka Glavnog Ustaškog stana.

PUT VOJSKOVOĐE U ITALIJU

Vojskovođa Doglavnik Slavko Kvaternik posjetio je ovih dana Italiju gdje je primljen i odlikovan od talijanskog cara i kralja. Isto je tako primljen od Duce-a i s njime zajedno razgledao je vojničke uređaje fašističke Italije. Iz Rima Vojskovođa je odputovao u Firenzu gdje je primljen kod Vojvode od Spoleta designiranog kralja Hrvatske s kojim se zadržao u duljem srdačnom razgovoru. Nakon toga se Doglavnik Vojskovođa vratio u domovinu.

ODREDBA O HRVATSKOM SABORU

(Nastavak.)

Klemen Ivo — učitelj u. m. — Zagreb.
Kodžić Petar — posjednik — Kostajnica.
Košutić Mirko dr — odvjetnik — Zagreb.
Košutić Stjepan — posjednik — Zagreb.
Kovačević Ivan — vijećnik Stola sedmorice u. m.
Kovačević Nikola — seljak — Rumbok.
Kralj Dušan — pukovnik — Zagreb.
Kraljić Ivan — seljak — Koprivnica.
Krce Pavao pok. Marka — seljak — Jabuka.
Krišković Vinko dr — sveuč. prof. u. m. — Zagreb.
Kruhak Gabro — namještenik — Zagreb.
Krupić Fetah — Bos. Krupa.
Krupić Ibrahim dr — Žepče .
Kulenović Mesud — novinar — Banja Luka.
Kulmer grof Miroslav — Šestine.
Kumičić Juro dr — Zagreb.
Kušnjačić Kazimir — seljak — Ježovo.
Kuveždić Živan — seljak — Ilača.
Kvaternik Eugen — Zagreb.
Kvaternik Slavko — Vojskovodja i Doglavnik — Zagreb.
Lenart Fabijan — seljak — Rakitje.
Lesić Luka — seljak Doglavnik — Bošnjaci.
Lokmer Krunoslav dr — Otočac.
Loncarić Ante dr — kanonik — Senj.
Lorković Blaž — Zagreb.
Luetić Ante — Vel. župan — Omiš.
Ljubičić Niko dr — odvjetnik — Banja Luka.
Madjerić Petar — seljak — Virje.
Majcen Ivan dr — odvjetnik — Donji Miholjac.
Malić Dane dr — liječnik — Krapina.
Markotić Filip dr — odvjetnik — Brod na Savi.
Marković Marko — seljak — Gačinovci.
Marković Ante — seljak — Vuča Gora.
Marković Jurica — Vel. župan — Ogulin.
Maršić Djuro — satnik — Zagreb.
Martinčić Ivan — seljak — Dužice.
Martinović Stjepan — ratar — Podgorač.
Matasić Ante — general — Zagreb.
Matijević Stipe — seljak — Blato na Cetini.
Matovina Pero — seljak — Sl. Lug.
Mayer Milutin — Zagreb.
Mažuranić Milutin dr — Novi.
Mesarov Martin — seljak — Korije.
Mešić Adem-aga — Tešanj.
Mihalić Jure — seljak — Belaj.
Milobar Franjo dr — sveuč. prof. u. m. — Zagreb.
Mikan Juraj — kanonik Lović—Ogulin.
Mikić Mato pok. Ive — seljak — Gor. Rasić.
Mikolji Belizar — podpukovnik u m. — Zagreb.
Miletić Frane — Zagreb.
Mladineo Ivan Petar — trgovac — Pučišće.
Moguš Matija — gostioničar — Senj.
Mrak Karlo — seljak — Kupinečki - Kraljevac.
Mrazovac Ivan — seljak — Odra.
Novosel Franjo — seljak — Rijeka Plješivička.
Očić Mato — seljak — Zagreb.
Odić Ante dr — Zagreb.
Omerčić Muhamed — Tuzla.
Oršanić Ivan — Zagreb.
Palaić Josip — seljak — Krapje.
Papa Andrija — seljak — Vrb. Gaj.
Pavelić Ante dr — Zagreb.
Pavičić Ivan — seljak — Vojni Križ.
Pavlić Andrija — seljak — Rečica.
Pavunić Stjepan — župnik — Koprivnica.
Pećnik Alojz — radnik — Zagreb.
Pečnikar Vilko — Zagreb.
Pejnović Grga — Zagreb.
Peršić Ivan — novinar — Zagreb.
Petanjek Gabro — seljak — Vel. Komore.
Petković Ivan — seljak — Prelog.
Pleško Stjepan — obrtnik — Zagreb.
Podgorski Ivan — stolar — Zagreb.
Polić Matija — kanonik — Bakar.
Pološki Ante — gostioničar — Zagreb.
Prce Spasoje — seljak — Opličić.
Prebeg Vladimir dr — Zagreb.
Pregrad Ivan — Zagreb
Puk Mirko dr — Zagreb.
Račan Miško — seljak — Vel. Zdenci.
Radiković Vid — seljak — Mihovljani.
Radman Stipe — seljak — Šargovac.
Rafaj Franjo — seljak — Grabrovnica.
Rašić Pavao — želj. radnik — Zagreb.
Ravlić Pejo — seljak — Modrani.
Rebba Ilija — trgovac — Brčko.
Robić Ivan — seljak — Buševac.
Ročić Josip — grad. činovnik — Zagreb.
Rojc Milan dr — Zagreb.
Rukavina Branko — Zagreb.
Seitz Aleksander — Zagreb.
Sertić Ilija — pekar — Udbina.
Sesvečanec Mirko — kapar — Zagreb.
Severović Tomo dr — kanonik — Križevci.
Sigurnjak Ivan — seljak — Donji Kosinj.
Slunjski Adolf — trgovac — Djurdjevac.
Smojver Mile — seljak — Cesarica.
Spahić Nezir — obć. načelnik — Orahovica, kotar Zenica.
Stilinović Mato — pošt. činovnik u m. — Zagreb.
Stuparić Mijo — seljak — Vidrenjak.
Sumajstorčić Josip — Otočac.
Sušić Lovro dr — Zagreb.
Sušić Rude mr. — Ogulin.
Sušić Rudolf — trgovac — Ravna Gora.
Suton Marko — priv. činov. — Mostar.
Šahinpašić Hamdija — Rogatica.
Šimić Marijan — minitar — Zagreb.
Škrinjar Franjo — župnik — Gjelekovac.
Šolc Ljudevit dr — odvjetnik — Varaždin.

(Nastavit će se.)

VAŽNO UPOZORENJE!

Upozoravamo sve naše čitatelje, pretplatnike i suradnike, da su se uredništvo i uprava „USTAŠE" preselili u nove zajedničke prostorije, Berislavićeva ulica 10. Prema tome odsada neka se svi obračuni, narudžbe i rukopisi šalju na jednu adresu: Uprava i uredništvo „USTAŠE", Berislavićeva ulica broj 10.

»Ustaša« vijesnik hrvatskog ustaškog oslobodilačkog pokreta. Izdaje Glavni Ustaški Stan. Ravnatelj: Mijo Bzik, poglavni pobočnik. Urednik: Stanislav Polonijo, Berislavićeva ul. 10. — Uredništvo i uprava: Berislavićeva ulica 10. — Čekovni račun br. 30.499. — Izlazi tjedno. — Pojedini broj stoji 2.— Kune. — Pretplata: mjesečno 8.— Kuna, četvrtgodišnje 24.— Kune, polugodišnje 48.— Kuna, godišnje 96.— Kuna. — Tisak Tiskare ustaškog pokreta, Berislavićeva ul. 10. — Za tiskaru odgovara: Viktor Smokvina, Medovićeva ulica 2.

USTAŠE NA IZVORU SNAGE

... DOĐITE K MENI SVI ...

USTAŠKA POČAST I POBJEDA

NA STARČEVIĆEVOM GROBU U ŠESTINAMA